

**Perinatal and
Maternal Mortality
Review Committee**

*He matenga ohore, he wairua uiui,
wairua mutungakore*

He mōhiohio mā ngā whānau mō te tiro tiro tūpāpaku

Nā te aha tō pēpi
i mate ai?

Ngā kōwhiringa mō te
tiro tiro tūpāpaku

HEALTH QUALITY & SAFETY
COMMISSION NEW ZEALAND
Kupu Taurangi Hauora o Aotearoa

He nui tō mātou aroha ki tō taonga kua mate

Mārama ana mātou he mea nui kia mōhio te whānau he aha i mate ai te pēpi. Mā te tiro tiro tūpāpaku ka kitea te take. Kei tēnei puka mōhiohio hei āwhina i a koe ki te whakatau ina whakaae rānei koe kia tiro tiro i te tūpāpaku o tō pēpi.

Mā ēnei tiro tiro:

- ka tino mōhio pea nā te aha tō pēpi i mate ai
- ka hoatu he kōrero hou mō te take mate me te whakamātau ira
- ka tino mōhio koe ki te take kīhai i whakamate, ahakoa tē kitea
- ka mōhio koe ina pērā anō ki ōu hapūtanga o muri nei
- ka piki te mārama ki te take e mate nei ētahi pēpi kia kore ai e pā atu tēnei ki ētahi atu whānau.

He aha te tiro tiro tūpāpaku?

E toru ngā momo tiro tiro tūpāpaku:

- tiro tiro tūpāpaku matua
- tiro tiro tūpāpaku iti
- tiro tiro ā-waho o te tūpāpaku.

He utu kore ēnei whakamātautau mō ngā pēpi a ngā mātua e māraurau ana ki te pūtea tauwhiro hapūtanga i Aotearoa. Mā tō tapuhi/tākuta koe e āwhina mō ngā utu mēnā koe e kore whai wāhi ki tētahi pūtea āwhina.

Tirotiro tūpāpaku matua

He tirotiro tēnei (āta titiro) kia pokaina te tinana o tō pēpi me ngā whēkau e tētahi mātanga poka. Ka tirohia te whenua, ina taea, he whakaahua whakamātau pea, he hihi-X pea. I te wā o te tirotiro tūpāpaku, ina whakaae mai koe ka tangohia ētahi wāhanga tino iti o te pūtautau o tō pēpi (ka whakahokia ki a koe ina hiahiatia) hei whakamātautau mā te karu whārahi. Ka tukua hoki pea ēnei tīpako pūtautau kia whakamātauhia anō tae atu ki ngā huakita, ngā pūira rānei mō ngā take ā-ira whakaheke. Ki a mātou ko te tirotiro tūpāpaku matua te huarahi tino pai rawa atu kia kitea te take i mate ai tō pēpi.

Tirotiro tūpāpaku iti

Māu anō e whakatau ko ētahi wāhanga o te tinana o tō pēpi hei poka (arā, kua ko te upoko), heoi anō, ka whakaiti pea i te āheinga o te kitenga i te take i mate ai tō pēpi. Kei roto i te tirotiro tūpāpaku iti he whakamātau whenua, ina taea, ā, he whakaahua whakamātau hoki pea me ngā hihi-X.

Tirotiro ā-waho o te tūpāpaku

He tirohia noa iho e te mātanga o **waho** o te tinana o tō pēpi (e kore e pokaina). Ā, ka whakamātau whenua, ina taea, he whakaahua whakamātau hoki pea me ngā hihi-X.

Whakamātau whenua anake

Ki te kore koe e whakaae ki tētahi momo tirotiro tūpāpaku mō tō pēpi, he tino āwhina te mahi tirotiro whenua e kitea ai te take i mate tō pēpi. Ka waiho te whenua ki tētahi wai rokiroki, ā, ka whakahokia ki a koe. Ka nui pea ngā wiki kia whakahokia ki a koe.

Mōhio mātou he uaua hei whakatau

*Ina materoto tō pēpi kei a koe te mana hei tirotiro tūpāpaku.
Ina mate ā muri mai i te whānautanga ka tono pea e te kaitirotiro
tūpāpaku hei tirotiro.*

*Mārama ana ka hiahia koe ki te tiaki pai i te tinana o tō pēpi me te hiahia
kia rapua pea te take i mate ai tō pēpi. Whakapono ana mātou ka āwhina
mai tētahi tirotiro tūpāpaku kia kitea ngā take, ā, kei konei mātou hei
tautoko i a koe ki te whakatau me aha.*

E hia te roa kia mahia he tirotiro tūpāpaku?

Mārama ana mātou he nui kia whai wāhi koe ki tō pēpi. Ehara i te mea kia tere te tirotiro tūpāpaku (matua, iti, ā-waho rānei); kei a koe tētahi rā, e rua rānei hei whakaaro, engari, ka tino pai rawa atu kia wawe te tirotiro.

Ka mahia e ā mātou mātanga poka ngā haora mahi Rāhina ki te Rāmere, nā reira ki te hiahia koe kia tū te tangihanga o roto o tētahi rā, rua rā rānei me wawe te whakamōhio mai e taea ai tētahi tirotiro tūpāpaku te whakaoti. Ka whakahokia e ētahi mātua tā rāua pēpi ki te kāinga ki tētahi atu wāhi motuhake rānei i waho i te hōhipera kia rapu tikanga hei āwhina i te kōwhiringa mō te tirotiro tūpāpaku kāore rānei. Kei a koe te tikanga.

Ki te whakatau koe kia tirotiro tūpāpaku ka taea e koe tō pēpi te kite i mua, ā muri rānei. Mutu ana te whakarite ka 1-2 rā mahi hei tirotiro tūpāpaku, ā, ka whakahokia tō pēpi me te whenua ki a koe kia oti te tirotiro tūpāpaku.

Ka ahatia tō māua pēpi i te wā o te tiro tiro tūpāpaku?

Ko tiro tiro tūpāpaku mō tō pēpi ka mahia e te mātaunga poka i tētahi taiwhanga whai taputapu hirahira ki ngā hōhipera i Tamaki Makaurau, i Te Wanganui-a-Tara, i Ōtautahi me Ōtepoti.

Ka āhei koutou ko tō whānau ki te whanga tata mai kia oti te tiro tiro tūpāpaku (e āhua 3 haora). He rūma whānau kei ētahi hōhipera, e taea ai te noho.

Mehemea me hari tawhiti tō pēpi mā tō tākuta/tapuhi te haerenga e whakarite mā runga rererangi, mā runga huarahi rānei, mā te pūtea tauwhiro hapūtanga e tautoko ina māaurau ana. Ka āta whakaritea e te kaiwhakarite uhunga te tinana o tō pēpi me te āta tiaki i a ia mō te haerenga. Mēnā ha haere mā runga rererangi ka āta whakatakotoria tō pēpi i te wāhi pupuri mō te rerenga. Me kōrero ki tō tākuta/tapuhi ina hiahia tō whānau ki te haere i te taha o tō pēpi i te mea ka āwhina mai ētahi hōhipera i te whānau mō ngā utu.

Ā muri o te tiro tiro tūpāpaku ka āta uhia e te mātaunga poka ngā tohu poka i te hemihemi o tō pēpi me te poho e rite tonu ana ina pokaina tō pēpi. Kātahi ka āta horoia tō pēpi me te whakakākahu (māu ngā kākahu e kōwhiri), ā, ka whakahokia ki a koe.

Kāore te kanohi o tō pēpi ōna ringaringa me ōna waewae e pokaina, ā, kei raro i ngā kākahu o tō pēpi ngā tohu poka, me te aha ka ōrite te lāhua o tō pēpi ki tō mua o te tiro tiro tūpāpaku.

I kīia ai i tētahi pūrongo i Aotearoa mō te uiui i ngā māmā 169 i whakawhānau mai i tētahi materoto i muri i te 28 wiki o te hapūtanga. Tekau ōrau (7 i te 70) whaea kīhai i whakaae kia tiro tiro tūpāpaku i kī mai e kore rawa e pērā anō te whakatau. Kāore tētahi māmā (0 o te 99) i whakaae ai ki tētahi tiro tiro tūpāpaku i noho pōuri mō tana whakatau.¹

1. Cronin R, Li M, Wise M, et al. 2018. Late stillbirth post mortem examination in New Zealand: maternal decision-making. *Aust NZ J Obstet Gyn* 58(6): 667-73.

Āhea māua whiwhi ai te pūrongo tirotiro tūpāpaku?

Ka 6 ki te 8 wiki pea te roa kia oti te pūrongo ā-tuhi (ka roa ake i ētahi wā mēnā e tāria ana ngā whakamātau pūtautau. Tōna tikanga, ka tukua te pūrongo matatapu ki te mātanga hōhipera nāna koe i tauwhiro, ki tō tākuta me tō tapuhi whakawhānau.

Ka whakaritea e te hōhipera he hui me koe kia āta kōrerotia ngā kitenga me te whakautu i āu pātai. Ka tukua tētahi kape o tō pēpi pūrongo tirotiro tūpāpaku ki te kaiwhakarite ā-motu o te Komiti Arotake Mate Pēpi, Mate Whaea me te whāinga kia aukatihia te matenga pēpi o tētahi atu whānau. E kore e puta ki te marea he mōhiohio e tautohu ana i a kōrua ko tō pēpi.

He mōhiohio atu anō

Tō tapuhi whakawhānau/tākuta: Me whakamōhio atu ki tō tapuhi whakawhānau/tākuta tō hiahia ki te kōrero ki te mātanga poka hei matapaki i ngā pātai kei a koe mō te tirotiro tūpāpaku mō tō pēpi.

Komiti Arotake Mate Pēpi, Mate Whaea: Ka arotakengia e tēnei komiti ngā matenga o ngā pēpi o Aotearoa (mai te 20 wiki o te hapūtanga ki te 28 rani whaimuri i te whānautanga mai) me ngā whāea ka mate i te wā hapū, wā whakawhānau rānei, ā, ka tohutohu atu mō te aukati matenga pēpi, matenga whaea. www.hqsc.govt.nz/our-programmes/mrc/pmmrc/information-for-parents-and-families

Sands NZ: Ko tā tēnei rōpū mātua, he tautoko, he hoatu mōhiohio hoki ki ētahi atu mātua/whānau kua rongu i te mamae o te mate pēpi. www.sands.org.nz

Whitiata 'Post-mortem for babies in Aotearoa New Zealand': Tokorua ngā whāea i ngaro he pēpi i a rāua e kōrero ana mō ngā tūāhua o te tirotiro tūpāpaku mō tō pēpi. www.youtube.com/watch?v=O2jijJsOK0

Whetūrangitia: He pae ipurangi hei āwhina i ngā mātua e pōuri ana i ngā tāngata tautoko rānei rapua he kōrero hou a ngā rāngai kāwanatanga me ngā pokapū tūmataiti mō te materoto, te kahu, te kukune, kokoti tau me te matenga nohinohi. <https://wheturangitia.services.govt.nz>